

DE EUROPESE
UNIE IN HET
KORT

Klimaat- bescherming

Ons klimaat
redden is onze
wereld redden

Een koolstofarme economie voor groei
en werkgelegenheid

DE EUROPESE UNIE IN HET KORT

Deze publicatie maakt deel uit van een reeks brochures waarin wordt uitgelegd wat de EU doet op verschillende beleidsterreinen, waarom de EU daar een rol speelt, en wat de resultaten zijn.

U vindt deze brochures op de volgende website:
http://europa.eu/pol/index_nl.htm
<http://europa.eu/!Pr64nF>

Hoe werkt de Europese Unie?

Europa in 12 lessen

Europa 2020: Europa's groeistrategie

De grondleggers van de EU

Bankwezen en financiën

Begroting

Belastingen

Buitenlands en veiligheidsbeleid

Concurrentie

Consumenten

Cultuur en audiovisuele media

De Economische en Monetaire Unie (EMU) en de euro

Digitale agenda

Douane

Energie

Fraudebestrijding

Grenzen en veiligheid

Handel

Humanitaire hulp en civiele bescherming

Internationale samenwerking en ontwikkeling

Interne markt

Justitie, grondrechten en gelijkheid

Klimaatbescherming ✕

Landbouw

Maritieme zaken en visserij

Migratie en asiel

Milieu

Ondernemingen

Onderwijs, opleiding, jeugd en sport

Onderzoek en innovatie

Regionaal beleid

Uitbreiding

Vervoer

Voedselveiligheid

Volksgezondheid

Werkgelegenheid en sociale zaken

INHOUD

Het waarom van een Europees
klimaatactiebeleid 3

Hoe het klimaatactiebeleid tot
stand komt 7

Wat het Europese klimaatactiebeleid
allemaal omvat 11

Vooruitblik 15

Lees verder 16

De Europese Unie in het kort: Klimaatbescherming

Europese Commissie

Directoraat-generaal Communicatie

Publieksvoorlichting

1049 Brussel

BELGIË

Manuscript voltooid in november 2014

Foto's op de omslag en bladzijde 2:

© iStockphoto/Leonid Spektor

16 blz. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-41354-4

doi:10.2775/86179

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese
Unie, 2014

© Europese Unie, 2014

Reproductie toegestaan. Voor overname of reproductie
van afzonderlijke foto's hebt u toestemming van de
rechthebbenden nodig.

Het waarom van een Europees klimaatactiebeleid

Het klimaat op aarde verandert. De gemiddelde temperatuur op aarde stijgt door de activiteit van de mens, waardoor er steeds meer broeikasgassen in de atmosfeer komen. Die laten de energie van de zon door, maar verhinderen dat de warmte van de aarde weer ontsnapt.

De hogere temperaturen hebben over de hele wereld ongekende gevolgen: de gletsjers smelten en de zeespiegel rijst. Daardoor ontstaan overstromingen en droogten in gebieden die daar vroeger van gespaard bleven. Die abnormale weersomstandigheden hebben een steeds grotere impact op onze economie, ons milieu en onze gezondheid, en daarmee op het leven van alledag.

Broeikasgassen

Broeikasgassen worden zo genoemd omdat zij de zonnewarmte op soortgelijke wijze in de atmosfeer opsluiten als een broeikas dat doet met glas. De concentratie kooldioxide (CO_2), het belangrijkste broeikasgas, is nu gestegen tot het hoogste niveau van de afgelopen 800 000 jaar.

Het Protocol van Kyoto, een wereldwijd verdrag, heeft de geïndustrialiseerde landen uitstootbeperkingen opgelegd voor de volgende zeven broeikasgassen:

- kooldioxide (CO_2): komt vrij bij de verbranding van fossiele brandstoffen, hout of andere koolstofhoudende materialen, maar wordt juist opgenomen door planten en bomen;
- methaan (CH_4): komt vrij bij allerlei natuurlijke processen en menselijke activiteiten zoals de vorming van fossiele brandstoffen, veeteelt, rijstbouw en afvalverwerking;
- lachgas (N_2O): ontstaat uit meststoffen, bij de verbranding van fossiele brandstoffen en bij processen in de chemische industrie waarbij stikstof wordt gebruikt;
- vier soorten gefluoreerde gassen die specifiek ontwikkeld zijn voor gebruik in de industrie: fluorkoolwaterstoffen (HFK's), perfluorkoolstoffen (PFK's), zwavelhexafluoride (SF_6) en stikstoftrifluoride.

De opwarming van de aarde wordt gezien als de oorzaak van het smelten van de poolkappen, het stijgen van de zeespiegel en het krimpen van de ijsmassa's.

Er wordt internationaal onderhandeld over een nieuwe mondiale overeenkomst. Die moet er in 2015 komen. De EU wil een nieuw protocol dat ambitieus, alomvattend en juridisch bindend is voor iedereen.

Gevolgen van klimaatverandering

- *De stijgende zeespiegel bedreigt laaggelegen eilandstaten en kustgemeenschappen.*
- *Extreme weersomstandigheden brengen de voedselproductie in gevaar, vooral in de armste ontwikkelingslanden.*
- *Hittegolven hebben de afgelopen tien jaar voor tienduizenden gevallen van vroegtijdige sterfte in Europa gezorgd.*
- *De schaarste van water en voedsel kan leiden tot regionale conflicten, hongersnood en vluchtelingenstromen.*
- *Sommige planten en dieren dreigen uit te sterven.*
- *De kosten van aanpassing aan de klimaatverandering voor de hele Europese Unie zullen in 2020 zijn opgelopen tot meer dan 100 miljard euro per jaar.*

Op tv zien we regelmatig hoe ingrijpend de gevolgen van de klimaatverandering in de wereld zijn. Minder duidelijk is dat de klimaatverandering en de toenemende kans op politieke en militaire conflicten over schaarse hulpbronnen, zoals water, hogere eisen stellen aan de gezondheidszorg en de basisinfrastructuur. De opwarming van de aarde is niet alleen verantwoordelijk voor het smelten van de poolkappen, zij heeft nog andere gevolgen, voor de huidige én de toekomstige generaties.

Een belangrijke rol voor de wetenschap

Klimaatverandering is een thema dat veel emoties losmaakt. Sommigen ontkennen het bestaan ervan. Zij vinden dat het beleid en ons gedrag niet aangepast hoeven te worden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Dat standpunt gaat echter voorbij aan de conclusie van de overgrote meerderheid van klimaatwetenschappers: 97 % van hen bevestigt dat het klimaat verandert en dat de

activiteiten van de mens daarvoor verantwoordelijk zijn, zoals het gebruik van fossiele brandstoffen (kolen, olie en gas), waarbij broeikasgassen vrijkomen, en de ontbossing. Dat is ook de conclusie van internationaal gerenommeerde wetenschappelijke rapporten van de Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering (IPCC), een panel van vooraanstaande deskundigen op het gebied van atmosferische wetenschappen uit de hele wereld.

Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering (IPCC)

De IPCC, in 1988 opgericht door het VN-milieuprogramma en de World Meteorological Organisation, is de toonaangevende internationale organisatie voor de wetenschappelijke beoordeling van klimaatverandering en de gevolgen daarvan voor milieu, economie en samenleving. De IPCC baseert haar conclusies op honderden studies van klimaatwetenschappers uit de hele wereld die door vakgenoten zijn getoetst.

De gemiddelde oppervlaktetemperatuur op aarde is sinds 1880 met ongeveer 0,8 °C gestegen, maar op het Europese vasteland bedroeg de stijging maar liefst 1,4 °C. De wetenschap heeft aangetoond dat onomkeerbare en misschien wel catastrofale gevolgen waarschijnlijker zijn als de gemiddelde temperatuur op aarde meer dan 2 °C uitstijgt boven de temperatuur in het pre-industrieel tijdperk (dus ongeveer 1,2 °C warmer dan nu).

Dertien van de veertien warmste jaren sinds het begin van de waarnemingen vielen in deze eeuw. Uit recent onderzoek blijkt dat bij een wereldwijd ongewijzigd overheidsbeleid de gemiddelde temperatuur op aarde voor het einde van de eeuw met meer dan 3 °C, en misschien wel 4 tot 6 °C, zal stijgen.

De EU pleit er al lang voor dat de opwarming van de aarde tot maximaal 2 °C beperkt blijft. De internationale gemeenschap heeft zich hier nu achter geschaard. De EU baseert haar beleid op gedegen wetenschappelijk onderzoek. Zij vindt dat zij het voortouw moet nemen bij de wereldwijde aanpak van de klimaatverandering door bindende doelstellingen voor de lidstaten vast te stellen en initiatieven zoals de regeling voor de handel in emissierechten (ETS) te ontplooiën.

Duurzame energie is goed voor het milieu en de economie.

Tussen 1990 en 2012 heeft de EU haar eigen uitstoot van broeikasgassen met 19 % verminderd, ondanks een economische groei van 45 %. Als gevolg daarvan is de emissie-intensiteit (verhouding van de uitstoot van broeikasgassen tot het bbp) in de EU in die periode met bijna de helft gedaald. Deze „ontkoppeling” (het verbreken van het verband tussen economische groei en toenemende emissies) deed zich voor in alle lidstaten.

Op tijd erbij zijn is goed voor de economie

Voorkomen dat de temperatuur op aarde gemiddeld met meer dan 2 °C stijgt, is zowel technologisch als economisch haalbaar. Hoe eerder maatregelen worden genomen, hoe doeltreffender en goedkoper ze zijn. Daarom gaat de EU door met haar klimaatbeleid, ondanks de economische crisis en de bezuinigingen. Het structureel beleid op het gebied van klimaat en energie heeft aanzienlijk bijgedragen tot de vermindering van de uitstoot in de EU sinds 2005. De economische crisis heeft minder dan de helft bijgedragen tot de reductie in de periode 2008-2012.

Door er op tijd bij te zijn met de ontwikkeling van een koolstofarme economie kunnen we ook de werkgelegenheid en groei een steuntje in de rug geven met investeringen in schone technologie, zoals duurzame energie en energiebesparing. Deze „groene economie” verbetert niet alleen de vooruitzichten voor de werkgelegenheid, maar verhoogt ook de continuïteit van de Europese energievoorziening en verlaagt onze energiefactuur omdat we minder aangewezen zijn op de invoer van olie en gas.

Een stimulans voor de werkgelegenheid

Zelfs tijdens de economische crisis werd in de sector voor milieuvriendelijke goederen en diensten een aanzienlijk aantal banen gecreëerd, vaak „groene banen” genoemd. Het aantal groene banen in de EU steeg tussen 2002 en 2011 van 3 naar 4,2 miljoen. Zelfs tijdens de jaren van recessie was er een stijging met 20 %. In juli 2014 heeft de Europese Commissie een plan voorgesteld om de werkgelegenheid in groene sectoren nog meer te stimuleren.

Klimaatverandering vraagt om een internationale aanpak

Een internationale aanpak is absoluut noodzakelijk omdat klimaatverandering zich niets aantrekt van nationale grenzen. De EU heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering van 1992 en het Protocol van Kyoto van 1997, dat de uitstoot van broeikasgassen door de ontwikkelde landen aan banden legt.

Maar tegenwoordig is meer dan de helft van de uitstoot afkomstig van de nieuwe industrielanden. De internationale gemeenschap werkt daarom aan een nieuw VN-klimaatverdrag dat een bijdrage van alle landen verlangt. Het is de bedoeling dat dit in 2015 wordt getekend en in 2020 in werking treedt.

De rol van de Europese Commissie in de strijd tegen klimaatverandering

De Europese Commissie

- *ontwikkelt het beleid en de strategie, en voert die uit;*
- *vertegenwoordigt in samenwerking met het land dat voor zes maanden voorzitter van de Raad van de Europese Unie is, de EU bij internationale klimaatbesprekingen;*
- *geeft uitvoering aan de EU-regeling voor de handel in emissierechten (ETS);*
- *houdt toezicht op de doelstellingen voor het terugdringen van de uitstoot in sectoren die niet onder de EU-regeling voor de handel in emissierechten vallen;*
- *promoot de omschakeling naar een koolstofarme economie op basis van schone technologie;*
- *voert de EU-strategie voor de aanpassing aan klimaatverandering uit en ondersteunt de lidstaten daarbij;*
- *beheert het EU-budget, waarvan 20 % naar klimaatactie gaat.*

Hoe het klimaatactiebeleid tot stand komt

De EU heeft consequent het voortouw genomen in de strijd tegen de klimaatverandering en promoot de omschakeling naar een koolstofarme economie. Dit beleid dateert van 1990, toen de EU zich voornam de CO₂-uitstoot voor 2000 te stabiliseren op het niveau van 1990, een doelstelling die zij ook gehaald heeft. Sindsdien heeft de EU een hele reeks beleidsmaatregelen tegen broeikasgassen genomen, waarvan een groot deel via het in 2000 gestarte Europese klimaatactieprogramma. Daarnaast hebben ook de EU-landen niet stilgezeten.

De EU-leiders hebben zeer ambitieuze klimaat- en energiedoelstellingen voor 2020 geformuleerd en de EU is de eerste regio in de wereld met bindende wetgeving daaromtrent.

In oktober 2014 hebben de leiders van de EU zich met een klimaat- en energiekader voor 2030 sterk gemaakt om de economie en het energiesysteem van de EU concurrerender, zekerder en duurzamer te maken. Voor de langere termijn heeft de EU ambitieuze emissiedoelstellingen voor 2050 vastgesteld.

© Stockphoto/Teun van den Dries

Alternatieve brandstoffen helpen de EU haar klimaatdoelstellingen te bereiken.

De 2020-strategie

De aanpak van de klimaatverandering is een van de vijf centrale thema's van de brede Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei. De specifieke doelstellingen houden in dat in 2020 de uitstoot van broeikasgassen in de EU met 20 % is verminderd, dat 20 % van de energie op duurzame wijze wordt opgewekt en dat de energie-efficiëntie met 20 % is toegenomen.

De eerste twee doelstellingen zijn vastgelegd in het „klimaat- en energiepakket”, dat in juni 2009 van kracht is geworden.

Het legt bindende nationale doelstellingen vast voor duurzame energie, waarbij rekening wordt gehouden met de uitgangssituatie in de diverse EU-landen en met de mogelijkheden tot duurzame opwekking en tot vermindering van de uitstoot in sectoren die niet onder het EU-emissiehandelssysteem vallen.

De nationale doelstellingen voor duurzame energie voor 2020 variëren van 10 % voor Malta, waar deze sector nog in de kinderschoenen staat, tot 49 % voor Zweden, waar bio-energie en waterkracht al in een geavanceerd stadium verkeren. Samen wordt daarmee de 20 %-doelstelling voor de gehele EU gehaald, een flinke stap vooruit dus ten opzichte van 2010, toen slechts 12,5 % van het totale energieverbruik op duurzame wijze werd opgewekt.

In 2012 werden er nationale streefcijfers vastgesteld voor de verbetering van de energie-efficiëntie.

Mitigatie en adaptatie

Onder **mitigatie** verstaan we het verminderen of begrenzen van de uitstoot van broeikasgassen.

Adaptatie is het nemen van maatregelen waarmee de samenleving de klimaatverandering beter kan opvangen en de negatieve gevolgen ervan zo veel mogelijk kan beperken.

Kader 2030

Een geïntegreerd klimaat- en energiebeleidskader voor de periode 2020-2030 is nodig om investeerders zekerheid te bieden en te zorgen voor een gecoördineerde aanpak door de lidstaten.

Het kader dat de leiders van de EU in oktober 2014 hebben aangenomen, moet uitmonden in verdere stappen in de richting van een CO₂-arme economie, en de positie van de EU in de internationale klimaatonderhandelingen versterken. Het is de bedoeling de consumenten betaalbare energie te bezorgen, de energievoorziening van de EU veilig te stellen, ons minder afhankelijk te maken van de invoer van energie, minder broeikasgassen uit te stoten en nieuwe kansen te creëren voor groene groei en banen.

Een hoeksteen van het kader 2030 is de bindende doelstelling van de EU om de eigen uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 te verminderen met ten minste 40 % ten opzichte van het niveau van 1990. Een hervormd, goed functionerend EU-systeem voor de handel in emissierechten blijft het belangrijkste instrument om dit doel te bereiken.

Hernieuwbare energie is van essentieel belang voor de overgang naar een concurrerend, betrouwbaar en duurzaam energiestelsel. De EU-leiders hebben afgesproken om het aandeel van hernieuwbare energie tegen 2030 te verhogen tot ten minste 27 % van het energieverbruik van de EU.

Ook energie-efficiëntie is een belangrijk element van het kader 2030. Daarom is een indicatieve doelstelling van 27 % energiebesparing tegen 2030 bekrachtigd. Die moet op een kostenefficiënte manier worden gehaald, en daarbij zal ten volle rekening worden gehouden met de doeltreffendheid van het emissiehandelssysteem om bij te dragen tot de algemene klimaatdoelstellingen. Deze doelstelling moet in 2020 worden herzien met het oog op een streefcijfer van 30 %.

Doelstellingen voor 2050

Om de opwarming van de aarde tot maximaal 2 °C te beperken heeft de EU zich ten doel gesteld om, samen met andere ontwikkelde landen, op lange termijn, d.w.z. in de periode tot 2050, de uitstoot terug te brengen tot op 80-95 % onder het niveau van 1990. Dat kan alleen als de EU omschakelt naar een koolstofarme economie.

In 2011 publiceerde de Commissie een „routekaart” voor die omschakeling, met ijkpunten om de vorderingen

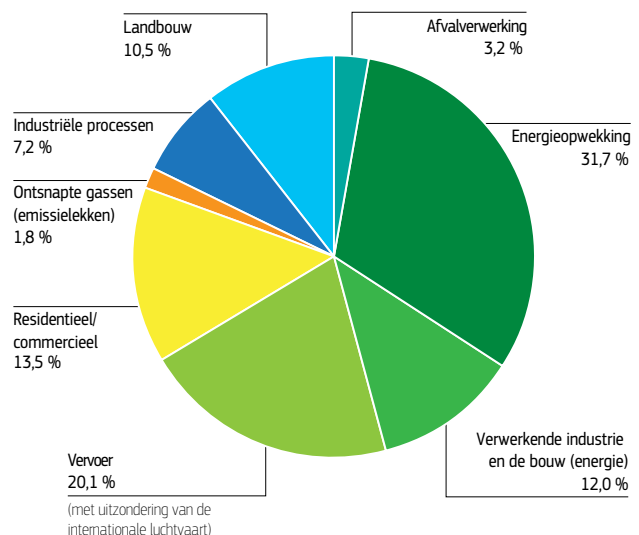
te meten. De routekaart laat zien hoe verschillende sectoren, van energieopwekking tot landbouw, daarbij kunnen helpen. De elektriciteitsproductie zou halverwege de eeuw bijna volledig CO₂-vrij moeten zijn. Er zou in 2050 ongeveer 30 % minder energie moeten worden gebruikt door efficiënter om te springen met energie. Door ook zelf meer energie te produceren zou de EU minder afhankelijk moeten worden van invoer. De omschakeling op een koolstofarme economie zou de luchtvervuiling verminderen en daarmee de gezondheidszorg minder duur maken.

Adaptatie

De gevolgen van de klimaatverandering worden al merkbaar. Zelfs als de uitstoot van broeikasgassen sterk wordt verminderd, blijft de aarde nog tientallen jaren opwarmen en blijven de gevolgen van de hogere uitstoot in het verleden nog eeuwenlang merkbaar. Daarom zijn adaptatie en mitigatie allebei noodzakelijk.

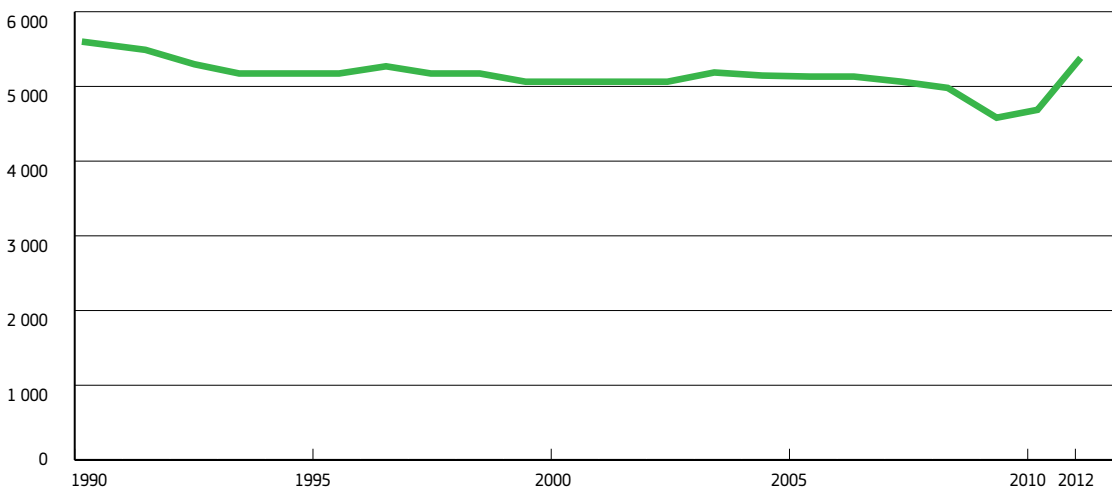
De Europese Commissie heeft een Europese adaptatiestrategie ontwikkeld om de gevolgen van de klimaatverandering beter op te vangen. Adaptatie of aanpassing betekent enerzijds anticiperen op de negatieve gevolgen van de klimaatverandering en passende maatregelen nemen om deze op te vangen en anderzijds juist profijt trekken van de eventuele voordelen ervan. Gebleken is dat wanneer al in een vroeg stadium aanpassingsmaatregelen worden gepland, deze later mensenlevens redden en geld besparen.

WAAR KOMEN DE BROEIKASGASSEN VANDAAN?

Totale uitstoot van broeikasgassen per sector in de 28 EU-landen, 2012.

DE EU VERMINDERT DE UITSTOOT

Totale uitstoot van broeikasgassen in de 28 EU-landen, exclusief land- en bosbouw (miljoen ton).

Doordat de klimaatgevolgen niet in heel Europa gelijk of even ingrijpend zijn, zullen de aanpassingsmaatregelen op regionaal of lokaal niveau moeten worden genomen. De lidstaten moeten hierbij worden ondersteund met advies en financiering, door de ontwikkeling van kennis en de onderlinge uitwisseling van informatie, en door op alle betrokken beleidsterreinen van de EU rekening te houden met die aanpassing.

Het Europees klimaataanpassingsplatform (<http://climate-adapt.eea.europa.eu>), dat in 2012 werd gestart, ondersteunt de aanpassingsmaatregelen in Europa. In 2014 werd „Mayors Adapt” opgericht, een initiatief van de Europese Commissie in het kader van het „Convenant van burgemeesters”, om steden te betrekken bij het nemen van maatregelen voor aanpassing aan de klimaatverandering. Het gaat om steun voor aanpassing, netwerken en bewustmaking op lokaal niveau, waar de gevolgen van de klimaatverandering het meest voelbaar zijn.

Europa's aandeel in de wereldwijde uitstoot

De EU is verantwoordelijk voor ongeveer 10 % van de totale uitstoot van broeikasgassen wereldwijd. Bijna 80 % van de Europese uitstoot is afkomstig van de opwekking en het gebruik van energie, vervoer inbegrepen.

Internationale actie

Wereldwijd blijft de uitstoot van broeikasgassen elk jaar stijgen. Dit mondiale probleem vraagt om een mondiale aanpak. Bij internationale onderhandelingen over klimaatverandering spreekt de Europese Unie met één stem. De Commissie en het land dat voor zes maanden het roulerende voorzitterschap van de Raad bekleedt, onderhandelen namens de hele EU.

Het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (Klimaatverdrag) uit 1992 was de eerste grote internationale overeenkomst over de aanpak van de klimaatverandering. Het verdrag, geratificeerd door 196 landen, waaronder alle toenmalige EU-landen plus de EU als organisatie, is een kader voor samenwerking tussen de deelnemende landen om de riskante verstoring van het wereldwijde klimaatsysteem door de mens te voorkomen.

In 1997 is het verdrag aangevuld met het Protocol van Kyoto, een internationaal verdrag dat de geïndustrialiseerde landen verplicht de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Het in 2005 van kracht geworden protocol is een eerste aanzet tot de omkering van de wereldwijde tendens van toenemende emissies.

Nieuwe internationale impuls

Ondanks hooggespannen verwachtingen hebben de in 2007 begonnen onderhandelingen in 2009 niet geleid tot een nieuw, allesomvattend VN-klimaatverdrag in Kopenhagen. Wel hebben zo'n 100 landen, waaronder de lidstaten van de EU, beloofd hun emissies tegen 2020 te verminderen of te beperken. Op initiatief van

de EU en de meest kwetsbare ontwikkelingslanden is op de VN-klimaatconferentie in 2011 tot een nieuwe onderhandelingsronde besloten, dit keer met als doel een wereldwijd klimaatverdrag waaraan alle landen meedoen, zowel de geïndustrialiseerde landen als de ontwikkelingslanden. Dat nieuwe verdrag zou in 2015 in Parijs worden getekend en in 2020 in werking treden.

In de aanloop naar de bijeenkomst in Parijs lijken de standpunten van vele ontwikkelde en ontwikkelingslanden op bepaalde gebieden naar elkaar toe te groeien en is iedereen het erover eens dat de toepassing van het beginsel van gemeenschappelijke, maar onderscheiden verantwoordelijkheden en respectieve vermogens (CBDR-RC) moet worden herzien. De indeling van landen in een groep die de uitstoot van broeikasgassen moet verminderen, en een groep die dat niet hoeft te doen, kan niet meer worden gebaseerd op het inkomen ten tijde van de Conferentie van Rio in 1992.

In het eerste kwartaal van 2015 moeten alle landen die daartoe in staat zijn, meedelen welke bijdrage in de vermindering van de broeikasgasemissies zij willen leveren in het kader van de nieuwe klimaatovereenkomst. Zo kan duidelijk worden nagegaan of de afzonderlijke en collectieve maatregelen volstaan om de opwarming van de aarde onder de 2 °C te houden.

De bijdrage van de EU, de emissiereductiedoelstelling van 40 %, zoals overeengekomen door de Europese Raad, bevestigt de toonaangevende rol van de EU in de wereldwijde strijd tegen klimaatverandering. Het is ook een uitnodiging aan alle andere grote economieën om hun verantwoordelijkheid te tonen door hun eigen doelstellingen ruim voor Parijs bekend te maken.

Behalve over een nieuw wereldwijd akkoord spreekt de internationale gemeenschap ook over de mogelijkheden om de mondiale klimaatactie al eerder een ambitieuzer karakter te geven. De huidige beloftes volstaan immers absoluut niet om de wereldwijde uitstoot op een niveau te brengen waarbij de opwarming van de aarde onder de 2 °C blijft. Volgens wetenschappelijke studies kan dat alleen als de wereldwijde uitstoot uiterlijk tegen 2020 zijn maximum bereikt en tegen 2050 gehalveerd is om vervolgens continu te blijven dalen.

Bij deze besprekingen zijn politieke leiders op het hoogste niveau betrokken. Op de top over klimaatverandering van september 2014, voorgezeten door secretaris-generaal van de VN Ban Ki-moon, verklaarden zo'n 120 wereldleiders zich bereid tot de dringend noodzakelijke wereldwijde inspanningen. Bedrijven en het maatschappelijk middenveld toonden zich in groten getale betrokken en een half miljoen mensen nam deel aan de People's Climate March in de straten van New York.

Het EU-emissiehandelsstelsel vormt de sleutel tot een kostenefficiënte vermindering van de uitstoot van broeikasgassen.

Wat het Europese klimaatactiebeleid allemaal omvat

Het EU-beleid biedt allerlei mogelijkheden om de uitstoot te verlagen, schone energie en energiezuinigheid te promoten en de overgang naar een koolstofarme economie te stimuleren. Het belangrijkste instrument is het emissiehandelssysteem (ETS), 's werelds grootste „koolstofmarkt”. De EU heeft het voortouw genomen bij de handel in emissierechten voor broeikasgassen, een systeem dat nu ook elders navolging krijgt. Dankzij het ETS heeft de industrie nu meer aandacht voor de gevolgen van de klimaatverandering, omdat er nu een prijskaartje hangt aan de uitstoot van koolstof.

Emissiehandelssysteem (ETS)

Het ETS is in 2005 van start gegaan en vormt de hoeksteen van de klimaatstrategie van de EU. Het geldt voor circa 45 % van de totale emissie van meer dan 12 000 installaties in de energiesector en andere energie-intensieve sectoren in de EU, IJsland, Liechtenstein en Noorwegen.

Het uitgangspunt van de regeling is simpel. Er wordt een maximum vastgesteld voor de totale emissie van de onder de regeling vallende installaties, zoals energiecentrales. Elke installatie kan dan het recht krijgen of kopen om elk jaar een bepaald tonnage broeikasgassen uit te stoten. Als zij minder uitstoot, kan zij het overschot verkopen. Als zij daarentegen verwacht meer uit te stoten, kan zij naar keuze in emissiebeperkende maatregelen of technieken investeren of rechten bijkopen op de markt. Deze mogelijkheid om binnen de grenzen van het totale maximum emissierechten te verhandelen, zorgt voor flexibiliteit. De uitstoot wordt beperkt als dat het goedkoopst is en er wordt geïnvesteerd waar dat tegen de laagste kosten de hoogste emissiebesparing oplevert.

In het begin kregen bedrijven de emissierechten vaak gratis, maar sinds 2013 moeten sommige hun emissierechten op een veiling kopen, terwijl andere elk jaar een groeiend deel zelf moeten betalen. De maximaal toegestane emissie van alle installaties samen wordt geleidelijk verminderd. Tegen 2020 zal de uitstoot 21 % lager zijn dan in 2005.

„Cap and trade”-systemen zoals ETS vinden ook steeds meer ingang in andere delen van de wereld, zoals

Nieuw-Zeeland, China, Japan, Zuid-Korea, Zwitserland en delen van de Verenigde Staten en Canada.

De EU wil de internationale koolstofmarkt de ruimte geven door een netwerk van compatibele emissiehandelssystemen te creëren.

Vliegtuigemissies

De luchtvaartemissies stijgen snel. Tegen 2020 zal de internationale luchtvaart naar verwachting ongeveer 70 % meer broeikasgassen uitstoten dan in 2005 en tegen 2050 zou daar nog eens 300 tot 700 % bijkomen.

Sinds 2012 vallen alle luchtvaartmaatschappijen die vliegen tussen luchthavens binnen de EU onder het emissiehandelssysteem. Vluchten van en naar luchthavens buiten de EU zijn nog niet opgenomen in het ETS. Het ICAO, het VN-burgerluchtvaartagentschap, heeft meer tijd gekregen om een wereldwijde emissieregeling voor de luchtvaart uit te werken.

Uitstoot van vliegtuigen neemt toe

Een retourtje Londen — New York zorgt voor ongeveer evenveel emissies als de verwarming van een gezinswoning in een heel jaar.

Innovatie ondersteunen

De EU heeft een van de grootste programma's ter wereld voor de ontwikkeling van CO₂-arme technologie. Het programma NER 300 wordt gefinancierd uit de verkoop van 300 miljoen ETS-emissie-eenheden. Het ondersteunt de ontwikkeling van innovatieve technologie voor duurzame opwekking van energie en voor de afvang en opslag van de CO₂-uitstoot van energie-installaties.

Na twee oproepen tot het indienen van voorstellen die in 2012 en 2014 werden gegend, zal het NER 300-programma 38 innovatieve projecten voor hernieuwbare energie en voor de afvang en opslag van CO₂ financieren, die worden uitgevoerd in 20 EU-landen.

In totaal wordt daarvoor 2,1 miljard euro uitgetrokken, wat zal dienen als hefboom voor ongeveer 2,8 miljard euro aan particuliere investeringen. Door deze projecten zal de jaarlijkse EU-productie van hernieuwbare energie met zo'n 18 TWh stijgen. Gecombineerd met de afgevangen emissies, komt dit overeen met drie miljoen personenauto's minder op de Europese wegen.

Aanpak van andere emissiebronnen

Ongeveer 55 % van de totale uitstoot in de EU valt niet onder het ETS. Het gaat om de uitstoot van sectoren zoals transport, bouw, landbouw en afvalverwerking. Om ook wat aan deze emissies te doen hebben de EU-landen een „inspanningsovereenkomst” gesloten. Daarin zijn bindende nationale doelstellingen voor de periode tot en met 2020 opgenomen voor emissiebronnen die niet onder het ETS vallen.

De doelstellingen variëren: de rijkste EU-landen moeten de emissie in 2020 met 20 % hebben beperkt, terwijl deze in de armste landen nog met 20 % mag toenemen. Gemiddeld moet de emissie van de overige bronnen in die periode echter met 10 % dalen ten opzichte van 2005.

Wegvervoer

In de door de Commissie opgestelde routekaart naar een concurrerende koolstofarme economie in 2050 en het Witboek over vervoer wordt aangegeven dat de vervoerssector zijn totale CO₂-emissie tegen 2050 met circa 60 % moet verminderen ten opzichte van 1990. Om de doelstellingen van het klimaatbeleidskader voor 2030 te halen, moet de sector tegen dat jaar zijn broeikasgasemissie met ongeveer 20 % verminderen ten opzichte van 2008.

Personenauto's en bestelwagens produceren ongeveer 15 % van de totale uitstoot van CO₂. Door deze terug te dringen wordt een aanzienlijke bijdrage geleverd tot de klimaatbescherming. De EU-wetgeving bevat duidelijke emissiegrenzen waaraan de fabrikanten zich moeten

Het vervoer is een belangrijke bron van broeikasgassen.

houden. Nieuwe personenauto's produceerden in 2007 gemiddeld 159 gram CO₂ per kilometer. In 2015 wordt dit 130 g/km, een reductie van 18 %, en in 2020 95 g/km, nog eens een daling dus van 40 %. Voor nieuwe bestelwagens moet de gemiddelde uitstoot omlaag naar 175 g/km in 2017, een vermindering van 14 % ten opzichte van 2007 (203 g/km), en naar 147 g/km in 2020, dat is nog eens 28 % minder.

Het beleid om de uitstoot van auto's te beteugelen rendeert al. Nieuwe auto's, verkocht in 2013, stootten gemiddeld 127 gram CO₂ per kilometer uit. Dat betekent dat de wettelijke doelstelling van 130 g/km voor 2015 twee jaar eerder is gehaald.

Vrachtwagens en bussen produceren ongeveer 5 % van de CO₂-uitstoot van de EU. In mei 2014 kwam de Europese Commissie met een plan om de CO₂-uitstoot van deze zware voertuigen aan te pakken. Als eerste stap stelt zij voor de certificering van de CO₂-uitstoot wettelijk te regelen.

Technologische innovatie kan het Europees vervoerssysteem efficiënter en duurzamer maken, omdat het brandstofverbruik daalt dankzij nieuwe motoren, materialen en ontwerpen.

Om de koper te stimuleren voor een zo zuinig mogelijke auto te kiezen zijn de EU-landen verplicht ervoor te zorgen dat de klant goed wordt voorgelicht, bijvoorbeeld met een label waarop het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot worden vermeld.

De brandstofkwaliteit speelt eveneens een grote rol bij de beperking van de uitstoot van broeikasgassen door het verkeer. De „broeikasgasintensiteit” van motorbrandstoffen, de totale hoeveelheid gas die gedurende de hele levensduur, van winning tot distributie, ontstaat, moet in 2020 met tot 10 % zijn verlaagd. Er is ook voorgesteld om het klimaateffect van de productie van biobrandstoffen te verminderen door de hoeveelheid land- en bosbouwgrond die hiervoor wordt gebruikt, te beperken.

Wegverkeer blijft voor hogere uitstoot zorgen

De broeikasgasemissie van het wegvervoer is in de periode van 1990 tot 2007 met 29 % gestegen, maar is tussen 2007 en 2012 weer met 9 % gedaald als gevolg van de economische crisis, hoge olieprijs, een grotere efficiëntie van personenauto's en een tragere groei van de mobiliteit. Het wegverkeer levert ongeveer een vijfde van de totale CO₂-uitstoot.

Door te investeren in energie-efficiëntere huizen besparen we uiteindelijk geld en helpen we het milieu.

Energie-efficiëntie

Om de 2020-doelstelling te halen heeft de EU in 2012 wetgeving ingevoerd die de efficiëntie in alle schakels van de energieketen, van omzetting tot distributie en consumptie, moet verbeteren. Elk EU-land moet daartoe de huishoudens, industrie en vervoerssector dwingen efficiënter om te gaan met energie. Ook krijgt de consument het recht om te weten hoeveel energie hij verbruikt.

Er is nog veel ruimte voor energiebesparing en emissiebeperking in gebouwen. De Commissie schat dat het energieverbruik en de uitstoot hier in 2050 met 90 % kan zijn teruggebracht. Volgens de energieprestatieregeling voor gebouwen moeten nieuwe gebouwen vanaf 2021 netto energieneutraal zijn, d.w.z. dat ze evenveel energie produceren als gebruiken.

De aanzet hiertoe is al gegeven en in tal van EU-landen gelden al strengere energieregels. Sinds 2012 moet bij alle overheidsaanbestedingen voor gebouwen en diensten het energieverbruik worden meegewogen.

Landbouw, bossen en bodemgebruik

Land- en bosbouw spelen een belangrijke rol bij de klimaatverandering. Bomen en planten halen CO₂ uit de lucht. Geraamd wordt dat de land- en bosbouw in de EU ongeveer 9 % van de totale uitstoot van broeikasgassen van de overige sectoren neutraliseert.

Anderzijds wordt de CO₂-opname verminderd door bomen te kappen, gewassen te oogsten, wetlands droog te leggen en weidegrond om te ploegen. Soms worden bossen en landbouwgronden dan zelfs een bron van CO₂.

Om dit onder controle te houden is in 2013 wettelijk vastgelegd dat de EU-landen jaarlijks de balans moeten opmaken van de hoeveelheid CO₂ die door bossen en landbouwgronden wordt afgevangen en van de uitstoot van de sector. Dit is een eerste stap op weg naar de integratie van de land- en bosbouw in de emissiebeperkingsregeling van de EU. De Europese Raad ging in oktober 2014 nog verder en verzocht de Commissie wetsvoorstellen in te dienen over de integratie van de sector in het EU-kader voor mitigatie.

De EU is niet alleen actief binnen haar eigen grenzen, zij geeft de ontwikkelingslanden ook financiële hulp voor de strijd tegen de ontbossing. Dat gebeurt op basis van de REDD+-onderhandelingen (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) in het kader van het VN-klimaatverdrag, waarbij internationale afspraken zijn gemaakt over de aanpak van deze problematiek.

Afvang van industriële emissies

Met technische middelen kan CO₂, bijvoorbeeld van elektriciteitscentrales en industriële installaties, worden opgevangen en in vloeibare vorm voor altijd in ondergrondse gesteenten worden opgeslagen. De EU stelt hieraan eisen om de veiligheids- en milieurisico's van deze vorm van opslag zo klein mogelijk te houden.

Integratie in ander beleid

In toenemende mate moet er bij ander relevant Europees beleid, zoals regionale ontwikkeling, landbouw, visserij en energie, rekening worden gehouden met beperking

Ontbossing is een van de oorzaken van klimaatverandering.

van en aanpassing aan de klimaatverandering. De EU-leiders hebben afgesproken om ten minste 20 % van de EU-begroting voor 2014-2020 te besteden aan klimaatbescherming.

Bewustmaking

In 2012 heeft de Commissie het startschot gegeven voor een voorlichtingscampagne in heel Europa met als slogan „Jouw wereld, jouw klimaat”. De campagne stelt praktische oplossingen centraal in de discussie over klimaatverandering. Ze laat zien dat de overgang naar een koolstofarme economie niet alleen het welzijn van de burger verbetert, maar tegelijk ook economisch aantrekkelijk is.

Hulp voor de ontwikkelingslanden

Vooral de armste en meest kwetsbare ontwikkelingslanden hebben veel hulp nodig om de uitstoot van broeikasgassen te beperken en om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

De EU is de grootste donor van ontwikkelingshulp en financierder van klimaatacties in overzeese gebieden. Op de klimaatconferentie van Doha in 2012 kondigden de EU en een aantal lidstaten aan dat zij vrijwillig klimaatacties in ontwikkelingslanden zouden financieren, waardoor hun bijdrage in 2013 zou stijgen tot een totaalbedrag van 5,5 miljard euro.

© iStockphoto/ClarkandCompany

De EU en haar lidstaten hebben beloofd door te gaan met deze financiële steun. Zij zullen ook een aanzienlijk deel bijdragen van de 100 miljard dollar per jaar die de ontwikkelde landen hebben toegezegd tegen 2020. Een deel van dat bedrag wordt via een nieuw Groen Klimaatfonds uitgekeerd.

De EU wil in de loop van de jaren 2014-2020 subsidies ten bedrage van 14 miljard euro uit de EU-begroting en het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) uittrekken ter ondersteuning van het klimaatbeleid in partnerlanden buiten de EU. Dit is in overeenstemming met het doel om tijdens deze periode ten minste 20 % van de EU-begroting te investeren in klimaatbescherming.

LIFE — investeren in klimaatbescherming, investeren in LEVEN

Sinds 1992 heeft het EU-programma LIFE meer dan 4 000 projecten meegefinancierd, en zo 3,4 miljard euro bijgedragen aan de bescherming van milieu en klimaat in Europa.

Voor het nieuwe LIFE-subprogramma voor klimaatbescherming wordt 864 miljoen euro aan medefinanciering in de periode van 2014 tot 2020 uitgetrokken met het oog op de ontwikkeling en uitvoering van innovatieve manieren om te reageren op de uitdagingen van de klimaatverandering.

Het subprogramma heeft tot doel bij te dragen tot de overgang naar een CO₂-arme en klimaatbestendige economie, de ontwikkeling, toepassing en handhaving van het EU-klimaatbeleid en de EU-klimaatwetgeving te verbeteren en een betere omgang met milieu en klimaat op alle bestuursniveaus te bevorderen.

Verschillende soorten financiering zijn beschikbaar. Via jaarlijkse oproepen tot het indienen van projecten zullen overheidsinstanties, non-profitorganisaties en actoren uit de particuliere sector, met name uit het midden- en kleinbedrijf, die kleinschalige mitigatie- en adaptatietechnologie en nieuwe methoden en benaderingen toepassen, worden geselecteerd voor een subsidie.

Voorts zijn er nog twee financiële proefinstrumenten, de faciliteit voor de financiering van natuurlijk kapitaal (NCFF) en de particuliere financiering van energie-efficiëntie (PF4EE). Zij bieden de mogelijkheid om projecten te financieren via leningen en kunnen als hefboom dienen voor particuliere fondsen door middel van garantieregelingen via de Europese Investeringsbank en lokale banken.

Zelfs de overstap naar energiezuinige lampen loont de moeite.

Vooruitblik

De Commissie onderstreept haar algemeen engagement voor klimaatbescherming. Een van haar politieke prioriteiten is de invoering van een robuuste energie-unie met een vooruitziend klimaatbeleid. De Europese Commissie zal de EU helpen haar doel te bereiken om de wereldwijde nummer één te worden in de sector hernieuwbare energie en zij zal de energie-efficiëntie aanzienlijk verbeteren om de „groene groei” op gang te brengen.

De EU en de internationale gemeenschap hebben in het afgelopen decennium al heel wat bereikt bij de aanpak van de klimaatverandering. Maar om de opwarming van de aarde onder de 2 °C te houden moet de uitstoot al ruim vóór 2020 een hoogtepunt bereiken en in de jaren daarna fors afnemen. Daarom wil de EU dat er in 2015 een ambitieus en juridisch bindend internationaal verdrag ligt, op basis waarvan alle landen naar vermogen en verantwoordelijkheid toezeggingen moeten doen.

De VN-top van wereldleiders gaf in 2014 een extra politieke impuls voor het werk aan een nieuw verdrag en aan methoden om ook al vóór 2020 tot ambitieuzere uitstootverminderingen te komen.

Dat dit dringend is, is nog eens onderstreept door het Internationaal Energieagentschap, dat herhaaldelijk heeft gewaarschuwd dat het elk jaar moeilijker en duurder wordt om de opwarming van de aarde onder 2 °C te houden. Voor elke euro die we vóór 2020 niet in schonere technologie investeren, zijn er daarna maar liefst vier nodig.

Op koers voor 2020 ...

De EU ligt goed op schema om de doelstelling, een emissiebesparing van 20 % tegen het eind van het decennium, te bereiken of zelfs te overtreffen. Dat is te danken aan de Europa 2020-strategie, aan de al ingevoerde regelgeving en aan de maatregelen die nog in de pijplijn zitten.

De strengere CO₂-normen voor personenauto's en bestelwagens zijn een nieuwe bijdrage van de vervoerssector in de strijd tegen klimaatverandering.

Maatregelen die eraan zitten te komen, zijn onder meer een verdere verlaging van de uitstoot van gefluoreerde broeikasgassen die in koelapparatuur en airco's worden gebruikt. Het aardopwarmingsvermogen van deze zogenaamde F-gassen is tot 23 000 keer krachtiger dan dat van CO₂. Een nieuwe EU-verordening, die vanaf januari 2015 van toepassing is, versterkt de bestaande maatregelen. Tegen 2030 moet de uitstoot van F-gassen in de EU met twee derde verminderen ten opzichte van het huidige niveau.

... en voorbereiding op 2030

2030 is de volgende mijlpaal op weg naar de richting van een concurrerende CO₂-arme economie in 2050. Om de algemene doelstelling van 40 % te bereiken moeten de sectoren die onder de EU-regeling voor de emissiehandel (EU ETS) vallen, hun uitstoot met 43 % verminderen ten opzichte van 2005. De uitstoot van sectoren die niet onder die regeling vallen, moet 30 % onder het niveau van 2005 zakken. Dit moet worden omgezet in concrete doelstellingen voor de lidstaten. De Europese Raad van oktober 2014 heeft de belangrijkste beginselen daarvoor opgesteld.

Hervorming van de EU-regeling voor de handel in emissierechten (ETS)

In januari 2014 heeft de Europese Commissie voorgesteld om vanaf 2021 een marktstabiliteitsreserve aan te leggen. Daarmee wordt een oplossing gevonden voor het overschot van emissierechten dat de afgelopen jaren is opgebouwd en wordt het systeem beter bestand tegen grote schokken. Zo wordt de ETS robuuster en effectiever in het bevorderen van CO₂-arme investeringen tegen zo laag mogelijke kosten voor de samenleving.

Tijdens zijn bijeenkomst van oktober 2014 heeft de Europese Raad erop gewezen dat een hervormd, goed functionerend ETS, aangevuld met een instrument ter stabilisering van de markt, zoals voorgesteld door de Commissie, het belangrijkste middel zal zijn om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

Koolstofarme uitweg uit de crisis

Het jaar 2030 lijkt nog ver weg, zeker nu Europa heeft af te rekenen met de directe gevolgen van een stagnerende economische groei en werkloosheid. Maar een tandje bijsteken bij de overgang naar een klimaatvriendelijke, koolstofarme economie kan Europa juist helpen de crisis weer te boven te komen. Daarom is het zaak nu in actie te komen.

Bovendien rekt ook de burger daarop. In 2013 bleek uit een opiniepeiling in opdracht van de Europese Commissie dat er veel steun is voor klimaatbescherming: vier van de vijf Europeanen erkennen dat de bestrijding van de klimaatverandering en het efficiënter gebruik van energie goed zijn voor economie en werkgelegenheid en negen van de tien beschouwen klimaatverandering als een ernstig probleem.

Lees verder

- ▶ **Klimaatactiewebsite van de Europese Commissie:** <http://ec.europa.eu/clima>
http://ec.europa.eu/clima/change/causes/index_nl.htm: beschikbaar in alle EU-talen
- ▶ **Klimaatactie van de Europese Commissie op sociale media:** <https://www.facebook.com/EUClimateAction>
<https://www.youtube.com/user/EUClimateAction>
- ▶ **Website Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering (IPCC):** <http://www.ipcc.ch>
- ▶ **Vragen over de Europese Unie? Europe Direct kan u helpen:** 00 800 6 7 8 9 10 11 —
<http://europedirect.europa.eu>

